ਭਰਮੇ ਆਵੈ ਭਰਮੇ ਜਾਇ॥ ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਨਮਿਆ ਦੂਜੈ ਭਇ॥

ਭਾਗ-1

ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੩)

ਏਕਸੁ ਤੇ ਸਭੁ ਦੂਜਾ ਹੂਆ ॥
ਏਕੋ ਵਰਤੈ ਅਵਰੁ ਨ ਬੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੪੨)

ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਰਚਾਇਓਨੁ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਵਰਤਾਰਾ ॥......
ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਖੇਲੁ ਹੈ ਸਚੁ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੪੮)

ਉਪਰਲੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਦੋ ਮੰਡਲ ਹਨ—

1, ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ **ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ** ।

2. ਹਉਮੈ ਵੇੜ੍ਹਿਆ **ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ,** ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਦੂਜਾ ਭਾਉ' ਜਾਂ 'ਦੂਜਾ-ਦੋਇ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਦੂਜੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਵਾਲੀ ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ** ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਸਿਰਫ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਤਾਈਂ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ।

ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦੇ ਤੇ ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਤੱਤ-ਗਿਆਨ ਤੋਂ **ਬਗੈਰ** ਮਾਇਕੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ, ਜੀਵ—

ਹਉਮੈ
ਮੈਂ-ਮੇਰੀ
ਈਰਖਾ-ਦਵੈਤ
ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ
ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ
ਖਿੱਚੋਤਾਣ

ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ **ਮਾਇਕੀ ਔਗੁਣਾਂ** ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਸੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਥਵਾ 'ਨਾਮ' ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ, ਅਟੱਲ ਹੈ । ਇਸ **ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਥਵਾ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ 'ਦੂਜਾ-ਭਾਉ', ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ ਅਥਵਾ 'ਮਾਇਆ' ਹੀ ਹੈ,** ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੈ ।

LEKH 126 SECOND LOVE (DUALITY) PART I

In doubt he comes, and in doubt he goes.
This world is born out of the love of duality.

1 *He Himself created Himself; He Himself assumed His Name.*
Secondly, He fashioned the creation; seated within the creation, He beholds it with delight. *(463)*

2 *From the One Lord, all others were formed.*
The One Lord is pervading everywhere; there is no other at all. *842*

3 *God created the love of duality, and the three modes which pervade the universe…..*
Everything is Your play, O True Creator Lord. *(948)*

It is evident from the above Gurbani lines that there are two realms in the universe—

1 Spiritual realm of Divine illumination.

2 The ego-ridden materialistic realm which is also referred to as 'second love' or 'double-mindedness and duality'

In other words the activity of the creation with 'second love' is limited just up to the triguni (three-phased) materialistic realm.

Just as we stumble and experience distress-affliction in darkness, similarly without the essence-knowledge of spiritual-illumination, man in the doubt-fallacy of materialistic ignorance remains engrossed in various materialistic demerits (such as)—

Egotism
Me-miness
Jealousy-duality
Enmity-opposition
Selfishness
Struggle etc.

The Immortal Being is truth; the illumination or 'Naam' arising from Him is truth too and is eternal. Apart from this spiritual-illumination or 'Naam', all the rest is indeed 'second love', illusion or 'materialism' in which the whole world is actively involved and engrossed.

ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ **ਅਣਹੋਂਦ** ਹੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹਨੇਰ ਜਾਂ **'ਦੂਜਾ-ਭਾਉ'** ਹੈ ।

ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ **ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ** ।
ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ **ਅਣਹੋਂਦ** ਨੂੰ ਹੀ **ਹਨੇਰਾ** ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ'** ਦੀ ਵੀ **ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ** ।
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਭੁੱਲ ਤੋਂ ਹੀ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਦਾ ਵਜੂਦ** ਉਪਜਦਾ ਹੈ ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ **ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ** ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੱਡਰੀ ਹਸਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ **ਅੱਡਰੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ** ਜਾਂ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਹੀ—

'ਦੂਜਾ-ਭਾਉ'

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਨਣ ਤੇ ਹਨੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹਨੇਰ ਜਾਂ ਦੂਜਾ-ਭਾਉ— ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹਨ, ਮੁਤਜ਼ਾਦ ਹਨ । ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਦ **ਤੂੰ-ਤੇਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ** ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ **ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦਾ ਹਨੇਰ** ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ **ਦੂਜੇ ਭਾਉ** ਵਾਲੀ **'ਦੂਜੀ ਕੁਦਰਤਿ'** ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਸਿਰਫ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ-ਮੰਡਲ ਦੇ **ਭਰਮ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ** —

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੭)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ —

ਮਾਇਆ ਦੇ **ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ**
ਮਾਇਕੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰ
ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ
ਤੇ **ਅੱਡਰੀ ਹਸਤੀ ਦੇ 'ਭਰਮ'**

ਨੂੰ ਹੀ ਦੂਜਾ ਭਾਉ, ਦੂਜਾ ਦੋਇ ਜਾਂ ਦੁਤੀਆ-ਭਾਵ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਇਸ **'ਦੂਜੇ-ਭਾਉ'** ਵਿਚ ਹੀ ਜੀਵ ਜਨਮ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦਾ ਆਇਆ ਹੈ —

ਭਰਮੇ ਆਵੈ ਭਰਮੇ ਜਾਇ ॥
ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਨਮਿਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੬੧)

ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧਾ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥
ਜਮ ਦਰਿ ਬਾਧਾ ਚੋਟਾ ਖਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੪੧)

The non-existence or absence of 'Naam' of the Timeless Being is indeed the darkness of materialism or 'second love'.

Darkness has no existence of its own.
The absence of light is said to be darkness.
Similarly 'second love' too has no existence.
Forgetting the Timeless Being leads to the emergence of 'second love'.

When we forget the Supreme Being, we perceive our separate existence. This perception of separate existence or the illusion of me-miness is in fact said to be—

'SECOND LOVE'

Just as illumination and darkness are opposed to each other and cannot be together, similarly Divine illumination and the darkness of materialism or second love are wholly opposed and contrary to each other. In other words, when the perception of you-yours ends, then the darkness of me-miness begins. In this way the activity of the creation with second love is limited just up to the illusion of triguni (three-phased) materialistic realm—

1 *When I am in my ego, then You are not with me. Now that You are with me, there is no egotism within me.* *(657)*

Thus—

The illusion of materialism
The darkness of materialistic ignorance
The perception of me-miness
And the illusion of separate existence

are indeed given the name of second love, double-mindedness and duality or dualism.

It is indeed in this 'second love' that man has been indulging in actions and experiencing the consequences throughout his previous births—

2 *In doubt he comes, and in doubt he goes.*
This world is born out of the love of duality. *161*

3 *The blind, self-willed manmukh is engrossed in the love of duality.*
Bound and gagged at death's door, he is beaten and punished. *(841)*

ਇਹ 'ਦੂਜਾ ਭਾਉ' ਪੈਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ **ਮੈਂ-ਮੇਰੀ** ਜਾਂ **ਆਪਣੇ-ਪਰਾਏ ਦੀ ਭਾਵਨਾ** ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ **'ਦੂਜਾ-ਭਾਉ'** ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ—

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ **ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ**
ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ **ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥** (ਪੰਨਾ-੯੨੧)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ **'ਦੂਜਾ-ਭਾਉ'** ਅਨੇਕ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਧਸ-ਵਸ-ਰਸ-ਸਮਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ।

ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਮੰਡਲ ਅਥਵਾ **'ਸੱਚਖੰਡ'** ਵਿਚ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖ-ਜਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦਾ ਤੇ ਖੇਲ੍ਹ-ਖਿਲ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਪਰ **'ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ'** ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ—

ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ
ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ
ਦੁਖ-ਸੁਖ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ **'ਦੂਜੇ-ਭਾਉ'** ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜੀਊਂਦੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ—

ਜਗਤੁ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਜੇਤੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੯੩)

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਪਾਏ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਦਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੬੬)

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਭ ਦੁਖੁ ਸੰਸਾਰਾ ॥
ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹਿ ਵਧਹਿ ਵਿਕਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੬੨)

ਮਾਇਆ ਕਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਕਿਆ ਮਾਇਆ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਧੁ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੭)

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ—

ਦੂਜੇ ਦੋਇ
ਦੂਜਾ-ਭਾਉ
ਦੁਜੀ ਕੁਦਰਤਿ
ਦੁਬਿਧਾ
ਦੁਤੀਆ-ਭਾਵ

ਆਦਿ ਦੀ ਬਾਬਤ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਲਿਖਿਆ, ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ

How does this 'second love' come about?

In reality with the creation of materialism came about the feeling of me-miness or what was one's own and what belonged to others. From this, 'second love' came into being.

1 *This is Maya, by which the Lord is forgotten; emotional attachment and love of duality well up. (921)*

In this way 'second love' has penetrated, infiltrated, permeated-pervaded our hearts-minds and subconsciousness from many births.

In the spiritual illuminated realm or the realm of truth, the Timeless Being loves, cuddles and plays with His beloved saints, devotees, guru-oriented disciples.

But in the 'materialistic realm' while passing through this world, man—

Has to become entangled with materialism
Has to indulge in actions according to it
Has to experience the ups and downs (of life)

Thus in the triguni (three-phased) materialistic realm, we live the life of 'second love' and experience its consequences.

2 *The world is blind and ignorant; in the love of duality, it engages in actions. (593)*

3 *In the love of duality, he suffers in pain forever; he is deluded by doubt, and confused by the three gunas. (1066)*

4 *Without the Name, all the world suffers in misery.*
The more actions one does, the more the corruption increases. (1062)

5 *What is called Maya? What does Maya do?*
These beings are bound by pleasure and pain; they do their deeds in egotism. (67)

Although we might have read, written and discussed Gurbani many times about—

Duality
Second love
The creation
Double-mindedness
Dualism

ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ '**ਤੱਤ-ਭੇਦ**' ਨੂੰ—

ਜਾਨਣ
ਬੁੱਝਣ
ਸਮਝਣ
ਵਿਚਾਰਨ
ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ

ਦੀ ਕਦੇ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸੀ !

ਅਸੀਂ ਆਪੋਂ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਕਥਾ-ਵਾਰਤਾ ਕਰਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ !!

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਅਸਲੀ **ਅਨੁਭਵੀ ਤੱਤ-ਗਿਆਨ** ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ—

ਬੇਖ਼ਬਰ
ਅਗਿਆਨੀ
ਅਨਜਾਣ
ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ

ਵਿਚ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ—

ਸਹੀ
ਅੰਤ੍ਰੀਵ
ਅਨੁਭਵੀ

ਤੱਤ-ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ—

ਜਗਤੁ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਜੇਤੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੯੩)

ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ, ਅਰਥਾਤ ਸਾਡੇ—

ਖਿਆਲ
ਸੋਚਣੀ
ਕਲਪਨਾ
ਸਿਆਣਪਾਂ
ਵਿਦਿਆ
ਗਿਆਨ
ਵਿਗਿਆਨ

yet no need was ever felt to—

Know
Discover
Understand
Contemplate on
Experience

the 'essence-secret' of these words.

We are satisfied with the meaning and explanation given with our own intellectual knowledge!!

We are completely

Uninformed
Without knowledge
Ignorant
In illusion

about the real intuitional essence-knowledge behind these words as a result of which we remain deprived of the—

Real
Intrinsic
Intuitional

essence-knowledge of Gurbani.

1 *The world is blind and ignorant; in the love of duality, it engages in actions.*
But those actions which are performed in the love of duality, cause only pain to the body. *593*

Every aspect of our lives, such as our—

Thoughts
Thinking
Imagination
Cleverness
Education
Knowledge
Science

L126.4

ਫਿਲਾਸਫੀ
ਨਿਸਚੇ
ਕਰਮ-ਧਰਮ

ਆਦਿ, ਸਭ ਉਤੇ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ'** ਦੀ **ਰੰਗਤ** ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਪਰ ਅਤਿਅੰਤ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ **ਇਹ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ** ਕਿ ਉਹ **'ਦੂਜੇ-ਭਾਉ' ਵਿਚ ਵਿਚਰ** ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ, ਨਿਮਖ-ਨਿਮਖ **ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ** ਅਥਵਾ **'ਦੂਜੇ ਦੋਇ'** ਵਿਚ ਹੀ—

ਜੰਮਦੇ
ਜੀਂਦੇ-ਥੀਂਦੇ
ਕਰਮ ਕਰਦੇ
ਤੇ ਮਰਦੇ

ਹਾਂ ।

ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਅੱਡਰੀ ਹਸਤੀ ਅਥਵਾ **'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ'** ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਗਲਤਾਨ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਕੂੜੇ ਮਾਇਆ-ਜਾਲ ਅਥਵਾ **'ਦੂਜੇ-ਭਾਇ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ** ਕਿਸੇ ਹੋਰ **ਉਚੇਰੇ, ਸੁਚੇਰੇ, ਸੁਹਣੇਰੇ ਆਤਮ-ਮੰਡਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ**, ਨਾ ਹੀ ਲੋੜ ਭਾਸਦੀ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਕੜ ਦੀ ਅਗਨੀ ਰਾਹੀਂ ਧੂੰਏ ਦੀ ਕਾਲਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ **'ਦੂਜਾ-ਭਾਉ' ਅਥਵਾ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ'** ਦੀ ਛਾਇਆ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਜਾਪਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਸਦੀ **ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ**, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸਨੂੰ **ਮੰਨਣ** ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਇਉਂ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ—

ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਹੁ ਵਿਚਿ ਹੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੫੦)

ਵਰਤੁ ਨੇਮੁ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਪੂਜਾ ॥
ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਸਭੁ ਭਾਉ ਹੈ ਦੂਜਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੪੧)

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ—

ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੧੯)

ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਕਈ ਵੇਰ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਨਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ—

ਕਈ ਬਾਰ ਪਸਰਿਓ ਪਾਸਾਰ ॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਇਕੁ ਏਕੰਕਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੭੬)

Philosophy
Faith
Religious beliefs and practices

are coloured (influenced and affected) by 'second love'.

But the very surprising thing is that no one is prepared to admit that he is abiding in 'second love' whereas every day-night, every moment we—

are born
are living-existing
are indulging in actions
and are dying

in the doubt-fallacy of materialism or 'second love'.

Man is so engrossed and content in his separate beingness or 'me-miness' that apart from this false materialistic trap or 'second love', he has no thought of some other lofty, pure, beautiful Divine realm nor does he feel the need for it.

In the same manner as the soot of smoke from the fire of wood manifests itself, through every aspect of our lives the shadow of 'second love' or 'me-miness' appears to manifest itself like a mountain. But man is not aware of this, neither is he prepared to acknowledge it.

Gurbani illustrates this condition of ours thus—

1 *O Nanak, the True Lord is the One and only; duality exists only in the world.* (940)

2 *All fasts, religious rituals and daily worship services*
lead only to the love of duality without genuine understanding. (841)

Right in front of us visible things are undergoing change and are being destroyed—

3 *Whatever is seen, shall all pass away, like the shadow of a cloud.* 219

This whole world too has been created and destroyed many times—

4 *So many times, He has expanded His expansion.*
Forever and ever, He is the One, the One Universal Creator. (276)

ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ—

ਚਲਾਏਮਾਨ
ਨਾਸਵੰਤ
ਝੂਠਾ
ਕੂੜਾ
ਬਿਰਖ ਕੀ ਛਾਇਆ
ਸਹਸਾ-ਰੂਪ
ਧੂੰਏ ਕਾ ਪਹਾੜ
ਭਰਮਗੜ

ਆਦਿ ਕਹਿ ਕੇ ਬਿਆਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ—

ਸਹਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਆਇਆ ਜਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੮)

ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਸਭੁ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਮਨ ਮੂਰਖ ਚੇਤਿ ਅਜਾਣਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੦੭)

ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੂਏ ਕਾ ਪਹਾਰ ॥
ਤੈ ਸਾਚਾ ਮਾਨਿਆ ਕਿਹ ਬਿਚਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੯੬-੯੭)

ਪਰ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ—

ਪੜ੍ਹਕੇ
ਸੁਣਕੇ
ਸਮਝਕੇ
ਵਿਚਾਰਕੇ
ਗਿਆਨ ਘੋਟਕੇ

ਵੀ ਸਾਡਾ ਮਨ ਇਸ **ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ** । ਸਾਡੇ—

ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਜੀਵਨ
ਭਾਈਚਾਰਕ ਜੀਵਨ
ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਜੀਵਨ
ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜੀਵਨ
ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ
ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ
ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ

—-ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵੀ **ਇਸੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੀ ਰੰਗਤ** ਜਾਂ **ਪਿਉਂਦ** ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

For this reason in Gurbani this world has been referred to as—
For this reason in Gurbani this world has been referred to as—

Transient
Destructible
False
Untrue
Shadow of a tree
Dreadful-form
Mountain of smoke
Illusive fort etc.

1 *This world is an illusion; it dies and it is re-born-it comes and it goes in reincarnation. (138)*

2 *This whole world is engrossed in coming and going; O my foolish and ignorant mind, be mindful of the Lord. (607)*

3 *This world is just a hill of smoke.*
What makes you think that it is real? (1196-97)

But despite having—

Read
Listened
Understood
Discussed
Repeated

these teachings of Gurbani from the primal source, our mind is regarding this false world as the truth. Our—

Family lives
Communal lives
Business lives
Political lives
Religious lives
Social lives
Culture

and the whole of humanity is indeed coloured or grafted with this ‘second love’.

ਮਨੁਖਤਾ ਦੀ ਇਹ ਨਵੀਨ ਸਭਿਅਤਾ **(modern civilization)** ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸਾਨੂੰ ਅਤਿ ਮਾਣ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸਾਡੀ **ਅੱਡਰੀ ਹੋਂਦ** ਤੇ **ਮੈਂ-ਮੇਰੀ** ਅਥਵਾ **ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ** ਹੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਹਨ—-ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਨਾਲ **ਕੋਈ ਸਬੰਧ** ਨਹੀਂ ।

ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਕੇ ਨਵੀਨ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਾਡਾ ਸਦਾਚਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ **ਨਿਘਰਦੀ** ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦੈਵੀ, ਆਤਮਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।
ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ—

ਈਰਖਾ-ਦਵੈਤ
ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ
ਬੇਈਮਾਨੀ
ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ
ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ
ਚੋਰ-ਬਜ਼ਾਰੀ
ਖੋਹਾ-ਖਾਹੀ
ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ
ਜ਼ੁਲਮ-ਜਬਰ

ਆਦਿ ਔਗੁਣ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਨਵੀਨ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ **ਆਧੁਨਿਕਤਾ** ਦੁਆਰਾ ਮਨੁਖੀ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ—

ਦਇਆ
ਖਿਮਾ
ਸੇਵਾ
ਪਰਉਪਕਾਰ
ਮਿਲਵਰਤਣ
ਇਮਾਨਦਾਰੀ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਪ੍ਰੇਮ-ਪਿਆਰ
ਆਸਤਿਕਤਾ

ਆਦਿ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ **ਐਨ ਉਲਟ** ਸਾਡੀ ਨਵੀਨ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਤਾ

This modern civilization of humanity has reached its peak of which we are very proud. But the mental and scientific successes of this civilization have entered, are active and limited to the sphere of our separate beingness and me-miness or second love – they have no connection with the spiritual realm.

The clear proof of this is that as our civilization progresses and becomes modern, so also our morality and humanity are sinking and human divine, spiritual values are diminishing too. Therefore–

Jealousy-duality
Selfishness
Cheating
Enmity-opposition
Sensuality-immoral acts
Stealing
Extortion
Deceitfulness
Cruelty-tyranny etc.

and other vices are on the increase in the world.

Through the modernity of this new civilization, there should have been an increase of Divine virtues (such as)—

Mercy
Tolerance
Service
Charity
Relationships
Honesty
Trust
Love-affection
Godliness etc.

in human minds. But the surprising and regretful thing is that contrary to this, with the illumination

ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ—

ਸ਼ੱਕੀ
ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼
ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ
ਅਸ਼ਰਧਕ
ਝੂਠੀ
ਨਾਸਤਿਕ
ਵਿਕਾਰੀ

ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ—

ਅਸ਼ਾਂਤੀ
ਡਰ
ਖਿਚੋਤਾਣ
ਹੇਰਾਫੇਰੀ
ਬੇਈਮਾਨੀ
ਵੱਢੀਖੋਰੀ
ਖੋਹਾਖਾਹੀ
ਸਮਗਲਿੰਗ
ਅਤਿਆਚਾਰ
ਅਨੈਤਿਕਤਾ (**sex violence**)

ਆਦਿ ਨੀਵੇਂ ਔਗੁਣ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਧਰਮਾਂ ਅਥਵਾ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਅਨੇਕ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ **ਬਾਵਜੂਦ** ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਜੀਵ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਬੇਅੰਤ—

ਸੁਧਾਰ-ਸੰਸਥਾਵਾਂ
ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ
ਸਟੱਡੀ-ਸਰਕਲ

of our modern civilization humanity has become even more—

Suspicious
Selfish
Untrustworthy
Unfaithful
Unreliable
Atheist
Immoral

as compared to previous times.

In this way—

Impatience
Fear
Struggle
Dishonesty
Cheating
Corruption
Extortion
Smuggling
Murders
Sex violence etc.

and other base vices are increasing in the world. Despite various means and teachings of our religions or religious preaching, no meaningful change is taking place in our lives.

For the reform of man numerous—

Reform-organizations
Associations-societies
Study-circles

ਧਾਰਮਿਕ-ਪੁਸਤਕਾਂ

ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ

ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੰਮੇਲਨ

ਅਮਨ ਕਮੇਟੀਆਂ

ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ

ਯੂ.ਐਨ.ਓ. (U.N.O.)

ਯੂ.ਨੈਸ.ਕੋ. (UNESCO)

ਵਰਗੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੁਧਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬੇਅੰਤ ਖਰਚਾ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਵਕਤ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦਾ **ਮਾਨਵਤਾ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਆਰਜ਼ੀ ਜਿਹਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹਾਲਤ ਨਿਘਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।**

ਜੀਵ ਦੀ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ।** ਸਾਡੀ ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ—

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ **ਦੂਜੈ** ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ **ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ** ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੪)

ਭੂਲਿਓ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਉਰਝਾਇਓ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਓ ਲਾਲਚ ਲਗਿ
ਤਿਹ ਤਿਹ ਆਪੁ ਬੰਧਾਇਓ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੦੨)

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੫੯)

ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਬਹੁ ਮੋਹੁ ਵਧਾਇਆ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮਨਮੁਖਿ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੬੧)

ਅਸੀਂ 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਵਾਲੇ ਮਾਇਕੀ ਵਡ-ਖੇਲ-ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਖਚਤ, ਗਲਤਾਨ ਅਥਵਾ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਇਕੀ-ਤਮਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ—

ਜੀਵਨ-ਉਦੇਸ਼

ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ

Religious-books

Libraries

Social conventions

Peace committees

Religious functions

U.N.O.

UNESCO

and various important reform organizations are working resulting in limitless expenditure, hard work and use of time. It has been seen that there is very little or temporary influence of these organizations and denominations on humanity and the overall mental and religious condition of the world is sinking.

The root cause of such serious and dreadful condition of man is that we are abiding in 'second love'. Gurbani describes such state of man as follows—

1 *In the month of Bhaadon, she is deluded by doubt, because of her attachment to duality.*
She may wear thousands of ornaments, but they are of no use at all. 134

2 *My mind is deluded, entangled in Maya.*
Whatever I do, while engaged in greed,
only serves to bind me down. 702

3 *The entire world has gone insane in egotism.*
In the love of duality, it wanders deluded by doubt. 159

4 *Egotism, possessiveness and attachment rise up and increase within them.*
In the love of dualty, the self-willed manmukhs suffer in pain. (1261)

We are so engrossed, absorbed or lost in the materialistic great-play-drama of 'second love' that we are regarding this materialistic show as our—

Life-aim

Life-desire

ਜੀਵਨ-ਸੇਧ
ਜੀਵਨ-ਮੰਜ਼ਿਲ
ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ **ਆਤਮਿਕ ਭੇਦ** ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਆਤਮਿਕ-ਖਿਡਾਰੀ ਅਥਵਾ ਏਜੰਟ **(agent)** ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ—

ਉਚੇਰਾ
ਸੁਚੇਰਾ
ਸੁਹਣੇਰਾ
ਚੰਗੇਰਾ
ਸੁਖਦਾਈ
ਰਸਦਾਇਕ
ਪ੍ਰੇਮ-ਮਈ

ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ, ਜੀਵਨ-ਸੇਧ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ ।

ਜਨਮ-ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵ **ਦੂਜੇ ਦੋਇ** ਅਥਵਾ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ'** ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਅਥਵਾ ਉਸਦੀ—

ਸੋਚਣੀ
ਖਿਆਲ
ਵਿਚਾਰ
ਵਲਵਲਿਆਂ
ਭਾਵਨਾਵਾਂ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਕਰਮ-ਧਰਮ
ਪਿਆਰ
ਘਿਰਣਾ
ਪਰਮਾਰਥ

ਆਦਿ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰਗਤ ਦੂਜੇ ਭਾਉ **ਦੀ** ਰੰਗਣ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ—

Life-guide
Life-destination.

In this way in materialistic doubt-fallacy, we forget this spiritual secret that we are the spiritual-players or agents of the Timeless Being and that apart from abiding in this triguni (three-phased) materialistic realm, we also have some other—

Lofty
Pure
Beautiful
Good
Peaceful
Tasteful
Affectionate

life-desire, life-guide, and life-destination.

Man has been indulging in the practice of double-mindedness or 'second love' from many previous births. For this reason in every aspect of his life there is within his—

Thinking
Thoughts
Discussions
Emotions
Desires
Faith
Religious practices
Love
Hate
Religious path

the colouring of second love—

ਏਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭ ਮੂਲੁ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੬੫)

ਇਕਿ ਕੂੜਿ ਲਾਗੇ ਕੂੜੇ ਫਲ ਪਾਏ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੪)

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੩)

ਬਾਵਜੂਦ ਇਤਨੇ ਧਰਮਾਂ, ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ **'ਜੀਵ'** ਇਸ **'ਦੂਜੇ ਦੋਇ' ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।**

ਅਵਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਜੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ **ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹਾਮੀ ਭਰ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ :—**

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਮਤ ਸੁਨਿ ਨਿਮਖ ਨ ਹੀਏ ਬਸਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੩੨)

ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਨਿ ਕਛੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਉਪਜਿਓ ਪਸੁ ਜਿਉ ਉਦਰੁ ਭਰਉ ॥
(ਪੰਨਾ-੬੮੫)

ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥
(ਪੰਨਾ-੯੧੯)

ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਦ ਤਾਂਈ ਜੀਵ ਨੂੰ **ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ** ਅਥਵਾ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ'** ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਦ ਤਾਂਈ ਇਸ ਤੋਂ **ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।**

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਹਉਮੈ ਅਧੀਨ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ'** ਦਾ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ-ਪੰਧ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਦੁਖਦਾਈ ਤੇ ਘਿਰਣਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਮਨਮੁਖ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਵਿਆਪੇ
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮਨੂਆ ਥਿਰੁ ਨਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੨)

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਰਚੰਨਿ ॥
ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੈ ਅਨਦਿਨੁ ਜਲਤ ਫਿਰੰਨਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੫੫)

ਇਹੁ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਦੂਜੈ ਦੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੭੬)

ਆਮ ਜਨਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਕਥਾਵਾਰਤਾ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਡੂੰਘੇ, ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ

1 *This body is the source of all Maya;*
in love with duality, it is deluded by doubt. 1065

2 *Some are stuck in falsehood, and false are the rewards they receive.*
In love with duality, they waste away their lives in vain. 124

3 *Entangled and enmeshed in the love of false occupations, the whole world is perishing.* (133)

Despite so many religions, religious books, religious preaching and religious teachings, 'man' is not prepared to come out of this illusion of 'double-mindedness'.

First and foremost we do not listen to religious teachings with attention and whatever we listen we (only) accept it with superficial minds—

4 *He listens to the teachings of the Vedas, the Puraanas and the Simritees, but he does not enshrine them in his heart, even for an instant.* (632)

5 *I listened to the Guru's Teachings, but spiritual wisdom did not well up within me; like a beast, I fill my belly.* (685)

6 *In the Vedas, the ultimate objective is the Naam, the Name of the Lord; but they do not hear this, and they wander around like demons.* (919)

In actual fact as long as man does not experience (intuitionally) the illusion of materialism or 'second love', he cannot escape from it.

As we practice 'second love' in our daily lives under the influence of egotism, we continue to distance ourselves from the religious-path and our lives are becoming painful and hateful.

7 *The self-willed manmukhs are engrossed in emotional attachment to Maya; in the love of duality, their minds are unsteady.* (652)

8 *Those who forget the Word of the Guru's Shabad are engrossed in the love of duality.*

Their hunger and thirst never leave them, and night and day, they wander around burning. (755)

9 *This mind is burnt by duality and double-mindedness.* 1176

The masses are content with recitation of Gurbani, and indulging in general conversation because they believe that discussing deep and intuitional

ਵਿਚਾਰਨਾ **ਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।** ਅਸੀਂ ਅਖਾਉਤੀ ਗਿਆਨੀ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ **ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਘੋਟ ਕੇ** ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪਰਚਾ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ '**ਦੂਜੇ ਭਾਉ**' ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਹੀ—

ਅੰਤ੍ਰੀਵ-ਤੱਤ
ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ
ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ-ਸੇਧ
ਨਿਜੀ ਆਤਮਿਕ-ਵਿਰਸੇ

ਆਦਿ ਤੋਂ **ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।**

ਚਲਦਾ—

knowledge of Gurbani is the work of spiritual teachers (Gianis) and other scholars. We, the so-called spiritual teachers keep the simple straight forward masses engaged and entertained with the continued ingraining of superficial intellectual knowledge of Gurbani'.

Thus subordinate to 'second love' we remain deprived of the real

Innate-essence
Intuitional knowledge
Spiritual life-guidance
Personal spiritual-heritage

of Gurbani from the very beginning.

continued…

L126.12